

BETRAGTNINGER VED HANDELS- OG SØFARTSMUSEETS FØDSELSDAG

Status og fremtidssønsker

DEN 1. august 1975 var det Handels- og Søfartsmuseets 60 års fødselsdag, idet det åbnede for publikum i 1915. Selv om museet ikke fejrede dagen, kan det dog måske være på sin plads at ride nogle linjer op og gøre status for de ti år, der er gået siden 50 års jubilæet i 1965. Museets tidligere chef, museumsdirektør Knud Klem, har skildret dets ældre historie i større oversigter i årbog 1949 og 1965, og desuden giver de mange årsberetninger, som er trykt i årbøgerne, mulighed for den, der måtte være interesseret i emnet, til at følge museet år for år. Det ligger dog i sagens natur, at officielle rapporter kun kan give en oversigtsmæssig og meget forkortet version af, hvad der sker på et museum, dets små og store problemer, dets glæder og sorger, dagliglivets hændelser, personalets fremtidsvisioner og idealer, den barske virkeligheds bremsende virkning osv. Et museum er i høj grad en levende organisme, bestående af medarbejderstab og styrelse og påvirket af velvilje og kritik fra interesserede kredse, fra forbrugere (dvs. folk der søger oplysninger af forskellig art) og tusinder af museumsgæster, som mer eller mindre „umælende“ sluses gennem museets udstillinger. Ligesom omverdenen udenfor ændrer sig under tidernes gang, således skifter museer også ideer og idealer, planer og teknik, mål og midler.

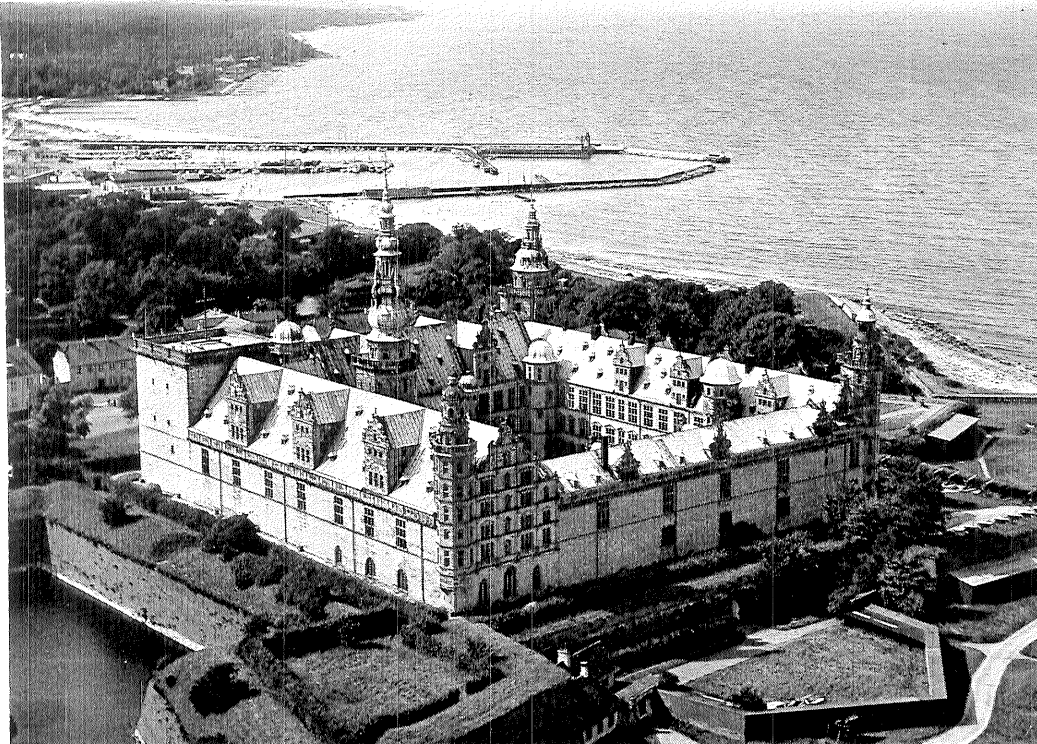
En effektiv bremse for museernes muligheder for at realisere alt det skønne og det gode de vil, er de i reglen aldrig i tilstrækkelig mængde forhåndenværende pengemidler. Når man derfor skal gøre status over et museum, er det ikke nok at dømme det efter dets gerninger, men også efter dets muligheder. Hvis disse var ubegrænsede, ville vi uden tvivl verden over få en række meget bedre museer end vi har, for museumsfolk er normalt opfyldt af masser af gode ideer og planer og drømmer alle om at gøre deres museer bedre. På den anden side var faren for, at nogle museer i farten ville løbe løbsk, sikkert også tilstede. Imidlertid foreligger denne risiko som bekendt ikke, idet alle museer må sætte tæring efter næring og ofte nøjes med det næstbedste eller måske det som er ringere.

Ser vi tilbage på de sidste ti år i Handels- og Søfartsmuseets liv, må vi sige, at de i det store og hele har været tilfredsstillende. Vi har haft en jævnt flydende tilgang af genstande, hvoriblandt ovenikøbet flere bemærkelsesværdige. Jeg nævner først og fremmest erhvervelsen af Ib Andersens tropetegninger og i flæng skibsklokken fra „Constantia Maria“, altersættet fra Asiatisk Kompagni 1781–82, sørøverkanonen fra „Faders Minde“, konebåden og kajakken fra Nanortalik (deponeret af kong Frederik IX og dronning Ingrid), salonen fra isbryderen „Storebjørn“ (som vi håber engang at kunne få bygget op i museet), flere fine modeller — og en lang række tegninger, malerier, arkivalier og genstande af forskelligste art. Man kan læse om dem i årbøgerne 1966–75. En varm tak skal atter lyde til de mange fonds, institutioner, firmaer og privatpersoner, som har vist deres interesse og venskab ved at give os disse ting.

Det er en kendsgerning, at de færreste museer i dag er i stand til at købe ret mange museumsgenstande for deres egne sparsomme midler. Med den himmelflugt, priserne på alle slags antikviteter har taget de sidste år, er det kun muligt at gøre indkøb til et museum ved hjælp af bevillinger udefra. Handels- og Søfartsmuseet har derfor de sidste år været særdeles tilbageholdende med at begære noget, som ikke har været helt nødvendigt for det. Heldigvis eksisterer Selskabet Handels- og Søfartsmuseets Venner som en aldrig svigtende trøst, og fra forskellige fonds har vi, når det kneb, også fået god hjælp.

Det er en lykke for os, at vi fra gammel tid har en så værdifuld og omfattende samling af modeller, billeder og genstande, at vi kun sjældent føler os tvungne til, koste hvad det vil, at gøre større indkøb af den art. Hertil kommer, at de kostbarheder, der udbydes, ofte er en slags kuriositeter eller specialiteter, og selv om intet museum kan undvære sådanne, der giver farve og spænding i udstillingerne, er det dog for vort vedkommende lige så meget de dagligdags genstande, der har interesse. De bliver sjældent udbudt på auktioner, ja kan forøvrigt tit være vanskelige for ikke at sige umulige at få fat på.

I virkeligheden har vi i de senere år så småt måttet ændre vor anskaffelsespolitik. Dette skyldes ikke alene, at en vis mætningsfølelse har gjort sig gældende, men også at andre opgaver med stigende styrke trænger sig på. En af de vigtigste er vedligeholdelsen af den store mængde modeller og især billeder vi har. Konserveringen og bevarelsen heraf vil betyde store problemer og store udgifter i de kommende år.

Siden Handels- og Søfartsmuseet åbnedes for publikum i 1915, har det haft til huse på Kronborg. I folkemunde nævnes det af og til stadig som „Kronborg-museet“, en falsk betegnelse der på det stærkeste må advares imod. Der findes vel næppe et skønnere sted end sundtoldens gamle festlige renessanceslot på pynten ved Øresund, men det kan ikke nægtes, at det er lidet egnet til museumsbrug.

Luftfoto på Handels- og Søfartsmuseet.

Since 1915 when the Danish Maritime Museum was opened to the public it has been located in Kronborg Castle, the castle of the Sound Dues and also the "Hamlet Castle". It goes back to the 1420's and was rebuilt as a royal Renaissance castle in the 1570-80's. A beautiful place, but as a museum building it certainly has its drawbacks.

Det er klart, at et vist forfald af de mindre robuste ting stadig foregår, omend heldigvis langsomt. Vore efterkommere vil få hænderne fulde med at bevare tingene, og der må afsættes stadig større pengemidler dertil. Et andet problem vil blive at forbedre opbevaringsteknikken i de overfyldte magasiner. På grund af plads- og pengemangel er vi langt tilbage på dette område.

Museets daglige arbejde foregår, som det ofte har været fremført, for

størstedelens vedkommende bag kulisserne. Den permanente udstilling, som for de besøgende naturligt nok tegner museet, får ofte lov til at stå ret uændret i lang tid, men den virkelige museumsgering, ikke blot det administrative, repræsentative, bogholderimæssige, sekretariale, ekspeditions-mæssige o.lgn. „slavearbejde“, men også det særdeles vigtige videnskabelige arbejde er det, vi beskæftiger os med det meste af tiden, og som betyder mest for os. Behandlingen og katalogiseringen af det indkomne materiale tager så lang tid, at vi ikke kan følge med; à jourføring og udvidelse af kartoteker og fotosamling, indkøb og registrering af bøger ligeså. Hertil kommer det stadig voksende servicearbejde: besvarelse af utallige henvendelser fra ind- og udland, ved personlige besøg, pr. telefon og ved korrespondance. Dette er vel nok den største byrde for museets medarbejdere, i hvert fald den mest tidsrøvende. Her mærker vi tydeligst, hvor lille en medarbejderstab vi har, og hvor fortvivlende lidt vi når i det daglige. Men vi er — selvfølgelig — til for kunderne, og vi prøver at give så fyldestgørende og gode svar på de mange forespørgsler som muligt. Heldigvis har vi gennem mange år opbygget fyldige registre og kartoteker, bl.a. ved systematiske udskrivninger af en lang række arkivalier i forskellige arkiver, og vi har ved siden af arvet eller købt materiale og fotos fra private samlere (A. Rosendahl, Jens Malling og P. A. Gruelund for at nævne de vigtigste), så vi hurtigt kan finde frem til det relevante stof.

En ikke uvigtig del af vor hjælp udadtil har været at vejlede ejere af gamle sejlskibe i at restaurere dem på korrekt vis. Det er museets konservator, der med sin faglige viden har virket som konsulent. Selv om også dette tager særdeles megen tid, hører det dog efter vort skøn med til museets arbejde, idet vi selvfølgelig ikke kun er interesseret i, hvad der opbevares inden for Kronborgs snævre mure, men opfatter hele den danske søfart som vort interesseområde.

En anden tidsrøvende faktor i medarbejdernes tilværelse er arrangementer af særudstillinger. Af sådanne har vi afholdt flere de sidste år. Man kan nok sige, at tanken om særudstillinger er lidt af en byrde for den internationale museumsverden. Tidens modeidé er udstillinger for at få publikum i tale. Selv de mindste museer føler sig forpligtet til at lave særudstillinger, ofte den ene i hælene på den anden, med det selvfølgelig resultat, at publikum (og pressen) efterhånden er ved at blive træt af dem. Særudstillinger skal nemlig helst have en mening og en idé; de skal byde på noget særligt, og de skal have en vis

fylde, for at folk har tilstrækkelig interesse i at besøge dem. For ofte er publikum blevet overvældet af det enorme tilbud af særudstillinger og er blevet skuffet over små og intetsigende fremvisninger, så de synes de har spildt tid ved at gå hen og se dem. Udstillingstanken er god nok, men den er blevet misbrugt, så man i farten har glemt, at et museums permanente opstilling dog alligevel er vigtigst. Sandheden er vel den, når man ser nøgternt på sagen, at kun de færreste museer har penge, mandskab, lokaler og materiale nok til at skabe en god særudstilling. Det koster nemlig mange penge at lave en sådan (arrangement, transport, forsikringer, opstilling, tekster, katalog), og det tager en uanet masse tid at arrangere den. Tilmed lider genstandene ofte under transporten.

Vi ejer i vore magasiner så meget materiale, at vi i hvert fald indtil nu ikke har behøvet at låne ret meget udefra til vore særudstillinger. De har, synes vi selv, været af et rimeligt omfang, selv om de på grund af de beskedne pengemidler, der har stået til rådighed, ikke har været så omfattende, som vi kunne have ønsket os. Om antallet af museums-gæster i almindelighed er forøget i væsentlig grad på grund af særudstillingerne, kan vi ikke fastslå. Der skal, tør vi sige efter mange års erfaringer, meget til for at lokke folk, som ikke i forvejen er museums-„mindede“, ind i et museum. I reglen er det kun den lokale presse, man kan få til at omtale særudstillinger, derimod hverken hovedstadspressen eller fjernsynet, simpelthen fordi der er for mange af dem.

Desværre har museet ingen specielle lokaler til sådanne udstillinger, så vi er derfor tvunget til at rydde rum i den stående udstilling for at skaffe plads dertil.

Lad os tilføje, at en af grundene til, at vore særudstillinger har været så billige, er den, at vi blandt de dygtige civile værnepligtige, der i vekslende antal har været beskæftiget hos os, har haft flere arkitektuddannede, som med iver er gået op i de praktiske arrangementer.

Besøgstallet på museet har gennemløbet en mærkelig kurve. I 1964-65 havde museet det største antal gæster, det nogensinde har haft, nemlig 108.716. Derefter gik det brat ned til 67.113 i 1969-70. Siden da har det været i langsom stigning og lå i 1974-75 på 87.138. Lignende bevægelser har andre museer kunnet konstatere. Selv om årsagerne hertil aldrig er klarlagt ved en undersøgelse, som også ville være vanskelig, for ikke at sige umulig, kan man fastslå, at det internationale turistbesøg i landet selvfølgelig spiller en meget stor rolle. En stor del af de fremmede gæster i Danmark besøger naturligt nok Kronborg, som er en

seværdighed af international rang, og en vis brøkdæl af disse finder vej ind i museet. Vejret betyder ikke så lidt: en altfor varm sommer lokker ikke så mange indenfor som en kølig. Men der kan også være andre grunde. I hvert fald er det uhyre svært at friste store folkemængder til at gå på museum, hvis de ikke i forvejen føler sig tilskyndede hertil.

Inden for museets stab er der sket en del forandringer i det sidste tiår. Knud Klem, der i 43 år havde ledet museet, trak sig tilbage til nytår 1971 og blev efterfulgt af undertegnede, som siden 1948 havde været museets inspektør. Som ny inspektør blev mag. art. fru Hanne Poulsen ansat. Museumsassistent Svend Jørgensen blev efterfulgt af Erik Dannesboe. Som bogholder er nytillkommen fru Kaya Hansen, som kustoder Sven Johannessen og Henning Jørgensen og som ekstrakustode B. Reinholdt Nielsen. Af den gamle medarbejderstab er nu tilbage konservator Christian Nielsen, sekretær fru Johnna Hendriksen og arkivassistent fru Elisabeth Henningsen. Vi har endvidere i samarbejde med udstationsringskontoret i Tåstrup regelmæssigt beskæftiget 3-4 civile værnepligtige ad gangen. De har været en værdifuld hjælp på mange områder. Jeg føler trang til at takke mine medarbejdere for godt samarbejde, god hjælp og godt arbejdsklima.

Da museets høje protektor, Hans Majestæt Kong Frederik IX, afgik ved døden i januar 1972, var det en stor glæde for museet, at Hendes Majestæt Dronning Margrethe II med sin velkendte levende interesse for museumsvesen var villig til at overtage protektoratet efter sin fader.

Inden for komiteen er der ligeledes sket ændringer ved udtræden og dødsfald i de sidste år. Vi savner personer som dir. J. A. Kørbing, skibsreder O. Amsinck, orlogskaptajn P. Holck, kommandørkaptajn Erik Borg, kontorchef H. E. Holten, skibsreder E. B. Kromann, skibsreder A. E. Sørensen, skibsreder Mærsk McKinney Møller, dir. K. H. Oldendow og borgmester Sigurd Schytz. Som nyvalgte er indtrådt dir. Tage G. Sørensen, overlærer E. Gether Sørensen, dir. Svend Storm-Jørgensen, skibsreder William Heering, skibsreder, kapt. H. K. Jensen, dir. Jens Degerbøl og vicedirektør Jens Fynbo. Afdelingschef i Handelsministeriet J. Worm er stadig formand for komiteen, og ekspeditionssekretær E. Assens, samme ministerium, dens sekretær. Museets daglige ledelse er glad for den interesse og forståelse, komiteens medlemmer altid har vist over for medarbejderstaben og over for museets arbejde og planer.

Også inden for Selskabet Handels- og Søfartsmuseets Venners bestyrelse er der sket forandringer. Afdelingschef J. Worm, der har trukket

Interesserede skoleelever beser museets særudstilling „Dansk tankskibsfart 1890–1975“, der ved hj. af modeller og plancher belyser dette emne. Da museet ikke råder over specielle udstillingslokaler, har det måttet rydde gulvet i afdelingen for den florissante handelsperiode for at få plads til monter og skærme. På væggene sidder billederne fra den permanente udstilling tilbage. Fot. Poul Jægerholt.

School children visiting a special exhibition on Danish tanker shipping at the Danish Maritime Museum. The museum has no facilities for special arrangements and is, therefore, forced to clear the permanent exhibition in order to find room for such displays.

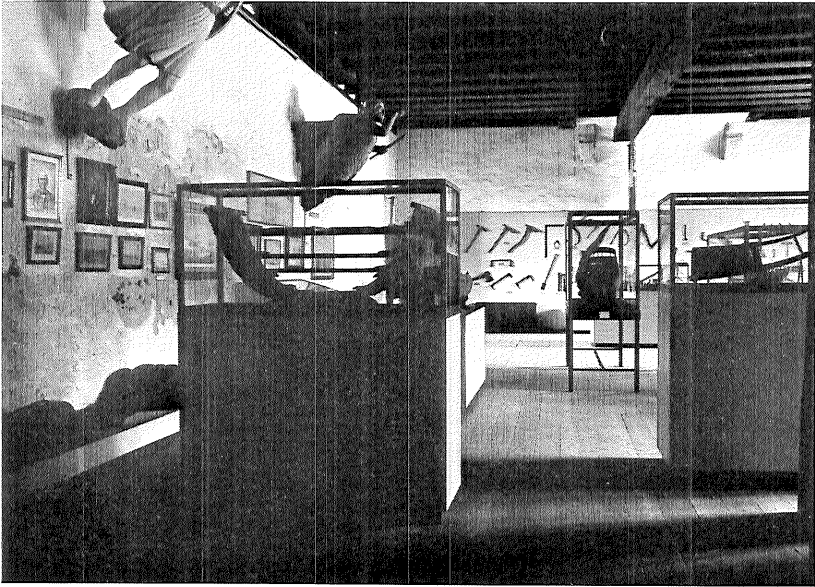
sig tilbage som formand, er blevet efterfulgt af fhv. museumsdirektør Knud Klem, og i stedet for de afdøde medlemmer ORS V. Falbe-Hansen, dir. Ernst v. Kauffmann, borgmester Sigurd Schytz og fyrdirektør Axel Legind er indtrådt skibsreder Niels Hahn-Petersen, kommandørkaptajn J. Teisen, arkitekt Mikael Sinding og borgmester Ove Thelin, ligesom undertegnede har overtaget sekretær- og kassererposten. På museets vegne skal bestyrelsen her takkes for godt samarbejde og lydhørhed over for de fremsatte ønsker om gaver og anden hjælp. Der er grund til at erindre, at afdøde skibsfører H. L. Barfoed i 1967 i sit testamente overlod Venneselskabet et legat på kr. 100.000. Det har været til stor gavn og glæde for museet, som via Venneselskabet i høj grad har

nydt godt af afkastningerne, der er brugt til gaver, konservering, hjælp til udstillinger osv.

Museets årbog, som finansieres af Venneselskabet, er af stor værdi for museet. Den er udkommet regelmæssigt siden 1942, og vi tør vel nok påstå, at de 34 bind, den nu tæller, danner et ganske godt maritimt bibliotek med de hundreder af artikler, den har bragt, dækkende de mest forskellige emner inden for søfarten. Årbogen når som medlemslevering og i bytteforbindelser praktisk talt ud over hele jorden og hjælper med til at vise museets ansigt udadtil. Redaktionen omfatter den med stor kærlighed og ofrer ikke så lidt af sin sparsomme fritid på den. Tit kan det være svært at holde den redaktionelle balance mellem artikler, som er almentinteresserede, og nogle, som mere henvender sig til specialister. Men redaktionens muligheder er ret begrænsede, idet det ikke altid er nemt at fremskaffe egnet stof. En tak skal lyde til de forfattere, som har glædet os med deres bidrag. Gid flere vil følge deres eksempel! Og ligeledes tak til læserne for deres tålmodighed og for ros – og ris.

Museets ledelse har altid lagt stor vægt på at fremme forbindelserne med beslægtede museer, ikke blot i Danmark, men også i det øvrige Norden og langt uden for Skandinavien. Søfarten er international og stopper ikke ved nationalgrænserne. Hvert andet år samles de nordiske søfartsmuseer til arbejds møder skiftevis hos hinanden. Det første fandt sted på vort initiativ 1965. Museet har længe været medlem af International Association of Transport Museums (inden for ICOM) og har i de senere år været aktivt medvirkende ved oprettelsen af International Congress of Maritime Museums, hvis mål er en sammenslutning af alle søfartsmuseer over hele verden. At museet desuden opretholder særlige forbindelser, både museumsmæssigt og personligt, til de gamle besiddelser i Dansk Vestindien og Dansk Guinea (nu Ghana), nævnes for en fuldstændigheds skyld.

Museet er en selvstændig institution, hvis højeste myndighed er Handelsministeriet. Det får sine lønningsudgifter, som år for år udgør en stadig stigende procentdel af dets udgifter, dækket af staten. Denne ordning er helt vital for museet, og det ville være en katastrofe for det, om beløbet blev nedskåret, idet det ville betyde en reduktion af det i forvejen for lille personale. Hvad der ud over lønningerne skal skaffes til den daglige drift i videste forstand, fremkommer dels ved entréindtægterne, dels ved private gaver og ved salg af bøger, postkort, souvenirs o.lgn. Billetpriiserne er fornylig blevet sat op, men alligevel ligger vi

Kronborg slot har en charmerende historisk atmosfære, men er ikke særlig velegnet til museumsbrug. Det største problem er, at der endnu ikke er indlagt elektrisk lys i bygningen, hvorfor rummene, f.eks. den her viste skibsbygningssal, virker meget mørke, såsnart det ikke er solskin udenfor. Rummet (23 × 14 m) er øverste del af en sal i det vestlige hus af Erik af Pommerns borg Krogen fra 1420'erne, med ca. 4 m tykke mure og kun få vinduer. Muren t.v. er gennemtrængt af fugt fra jordvolden udenfor. Fot. Erik Dannesboe.

Kronborg Castle is not very suited for museum purposes. There are no electrical installations, and some of the rooms are rather dark, for instance this hall from the 1420's, with walls about 12 feet thick and few windows.

stadig i den billigste ende. I de senere år har vi haft en pæn lille ekstraindtægt ved salg af de årlige kompasplatter, som vi takket være et samarbejde med D/S Øresund har kunnet forhandle i et mindre antal eksemplarer.

Museet takker staten og alle private givere for den gennem årene ydede hjælp og bistand til dets arbejde. Det ser deri en anerkendelse af dets arbejde og en opmuntring for yderligere anstrengelser.

Selv om vi ikke har lov til at være utilfredse med det sidste tiår i det store og hele, heller ikke sammenlignet med de foregående år, kan det ikke nægtes, at vi sommetider kan have en ubehagelig indre fornemmelse

af, at vi på en måde er gået lidt i stå og ligesom ikke rigtig kan komme videre under de nuværende omstændigheder. Dette skyldes ikke alderdom, men simpelthen, at vi ikke kan undlade at tænke på alle de ønsker, der ikke er gået i opfyldelse, og de fremtidsdrømme, vi har. Vi ved særdeles vel, at det er urealistisk at forestille os, at vi kan få dem alle opfyldt i vor tid, hvor der er lagt en økonomisk dæmper på samfundets aktiviteter, men vi synes alligevel, at 60 års jubilæet er en passende anledning til i hvert fald at komme frem med dem, så vore venner kan få et lille indblik i vore bekymringer og visioner.

Vort største problem er det, som vi har levet med i 60 år, og som efterhånden næsten er blevet uudholdeligt, nemlig at der ikke er indlagt elektrisk lys på Kronborg og som følge heraf ikke i museets udstillingsrum. Vi benytter enhver lejlighed til at fortælle om det i det håb, at der dog engang må kunne gøres noget ved det. Vi véd, at det er et pengespørgsmål, og at vi ikke selv kan løse det. En kendsgerning er det, som enhver vil kunne forstå, at man i vore dage ikke kan drive et ordentligt museum uden lys. En solrig sommerdag går det fint, for da er selv de dunkleste kroge ikke helt mørke. Men såsnart det er overskyet, ikke mindst om vinteren, ligger mørket som en dyne over det hele, og alle museets dejlige genstande, modeller og billeder kan næppe skelnes. Selv om en vis historisk atmosfære klæder et gammelt slot som Kronborg, er der dog grænser for, hvor stort mørke man kan acceptere, når man er kommet for at se og studere museet. Vi synes ligefrem ikke, vi kan være bekendt at lade folk betale billet, når de ikke får noget ud af besøget. Vi har derfor måttet anskaffe flere stavlygter, som udlånes til særligt interesserede museumsgæster, så de dog ikke skal gå helt forgæves. I virkeligheden er dette en falliterklæring, og selv om vi spøger lidt med det, er det dog ret beset chokerende.

Museets permanente udstilling, som gennemgående er ordnet kronologisk med enkelte særafdelinger (f.eks. for skibsbygning, navigation og fyrvæsen) må efterhånden forekomme meget traditionel og gammeldags, for ikke at sige forældet. Selv om de fleste besøgende formentlig ikke gør sig tanker herom og med rette mest hæfter sig ved de mange gode ting vi har, synes vi selv dog, at museet kunne trænge til en ansigtsløftning ved en nyopstilling. Vi er fuldt og fast overbevist om, at i hvert fald visse linjer i dansk søfarts historie ville kunne belyses meget bedre og mere spændende, hvis vi brød med kronologien og indrettede dele af udstillingerne efter bestemte sagområder. F.eks. kunne man forestille

sig grupper som: søfarten gennem de danske farvande, især den gamle rute for verdenssøfarten Skagerak-Kattegat-Sundet (sildefiskerierne i middelalderen, øresundstoldens historie, søopmåling, sømærker og fyrbelysning, havne og søfartscentre langs ruten, værftskoncentrationen i området osv.); dansk søfart over verdenshavene (vikingernes togter, kompagnifarten, tidligere danske besiddelser, forskellige sejlskibstrader, moderne rutefart); livet om bord og i land (et område, vi ligesom de fleste andre søfartsmuseer har forsømt i uhyggelig grad); skibsbygning og skibsarkitektur; skibstypernes udvikling (den nyere afdeling trænger stærkt til at moderniseres); skibets betjening (manøvrering af sejl og ror, navigation osv.); skibet som transportmiddel (havneanlæg, ladning og losning, stuvning; forskellige slags last), osv. I årevis har vi syslet med disse og lignende planer, men vi har ikke mod til at begynde med dem, så længe der ikke er lys i lokalerne.

Det er klart, at en gammel „knokkel“ som Kronborg, der ikke er bygget til museumsbrug men til kongebolig i overensstemmelse med tidligere tiders boligidealer, ikke er helt velegnet som museumsbygning. Der må hele tiden tages hensyn til rummenes størrelse og karakter og til slottets særlige atmosfære. En nybygning med alle faciliteter ville selvfølgelig på mange måder være lettere at indrette og få til at fungere. Men på den anden side: hvem ville for alvor tænke på at flytte søfartsmuseet ud fra sundtoldens gamle slot med den historiske stemning, den skønne arkitektur og den enestående beliggenhed? Museets medarbejdere elsker slottet og ville gerne bære over med dets mangler, først og fremmest hvis vi kunne få elektrisk lys. Vi må imidlertid erkende, at dette ikke helt er nok: de dårlige pladsforhold bliver mere og mere til et påtrængende problem jo længere tiden går. Vi mener ikke, at museets udstillingsareal bør gøres større — museet er stort nok til at man nemt løber sig træt i det — men magasinforholdene er som omtalt efterhånden helt fortvivlende. Selv om vi i de sidste år har moderniseret rummene med stålskabe og -reoler, er de dog for små, for uegnede, for fugtige og for urationelle. Inden længe må vi se os om efter rum uden for slottet. Et stort problem, som må løses, er at få passende skabe til skånsom opbevarelse af vor store samling af konstruktionstegninger, så de ikke går til; nu ligger de sammenrullet i paprør, hvad de ikke har godt af. Endvidere kræver vore tusinder af søkort, arkivalier, uindrammede grafiske blade, tegninger o.lgn. moderne skabe til forsvarlig anbringelse. Vore 3-4000 indrammede billeder står sammenstuvet i træskabe: de er svære at komme

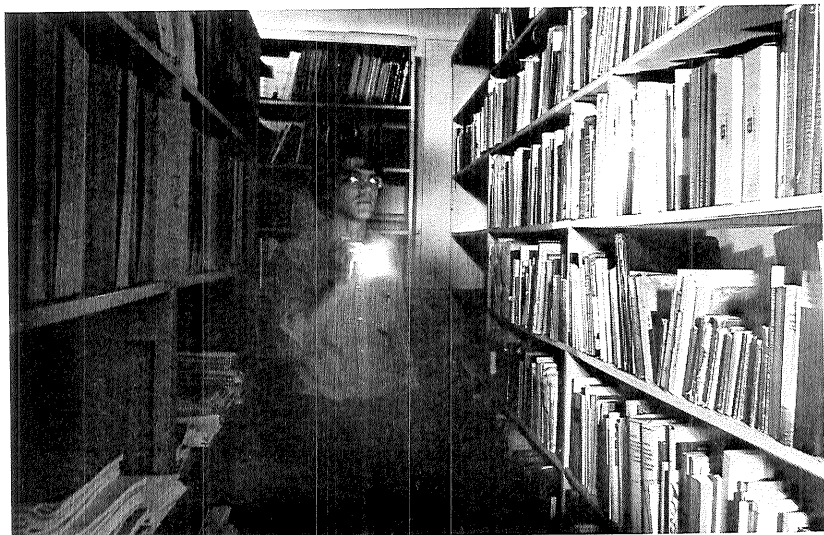
til, og risikoen for at de lider overlast er til stede, hver gang de tages ud og sættes ind. Vort mål er engang at få skydevægge, som de kan hænges op på, som det er tilfældet i mange andre museer, men det vil foruden udgifterne kræve langt mere plads, end vi for tiden har.

Særlig slemt står det til med biblioteket, som er tæt opstillet i et mørkt og på visse tider af året fugtigt rum. Selv på en sommerdag kan bøgerne ikke findes frem uden brug af lygte.

Det ville også som allerede omtalt være rart, om museet havde et specielt lokale eller to til særudstillinger, så vi ikke hver gang skal rydde rum, der er i brug i den faste udstilling. Vi har ligeledes hårdt brug for et lokale til skoleundervisning, foredrag, møder, lysbilledforevisninger. Det er tidens løsen, at museerne skal gå aktivt ind i skoleundervisningen, hvad vi er helt indforstået med, da vi af erfaring ved, at museet er velegnet hertil. Der er forlængst udarbejdet opgaver for skoleklasser i museet, men vi kan ikke anbringe de mange elever, som besøger os, noget sted, og vi har heller ingen, som kan vejlede dem. Vi savner som de fleste andre museer en museumspædagog til at tage sig af dette meget vigtige arbejde, og vi ved, at et sådant ønske næppe kan opfyldes. Som følge deraf er det som man forstår yderst begrænset, hvad vi kan gøre i skolens tjeneste.

Vort tidligere omtalte maritime bibliotek er vokset til ca. 20.000 bind. Det har status som udlånsbibliotek (dog uden at modtage tilskud hertil) og låner speciallitteratur ud til folkebiblioteker gennem Bibliotekscentralen. I kraft af dets størrelse og funktion burde det være under en uddannet bibliotekar, der kunne tage sig af indkøb og katalogisering, udlån, udskrivning af henvisningskort osv. Vi har klaret os igennem de senere år, fordi en ven af museet, Inger Preisler, har stillet sin arbejdskraft til rådighed og har taget sig af biblioteket uden vederlag. Det er vi taknemmelig for, men alle kan forstå, at vi ikke kan blive ved med at fortsætte således. Det behøver næppe at omtales, at alle andre større søfartsmuseer har en uddannet bibliotekar, kun ikke vi.

Fra 1964 og nogle år frem har flere af museets folk i forbindelse med svenske og norske kolleger foretaget etnologiske undersøgelsesrejser langs de skandinaviske kyster og har gjort maritime optegnelser, fotograferet, skitseret og indsamlet redskaber, konstruktionstegninger m.m. Af mangel på personale og penge har vi ikke kunnet fortsætte med disse og lignende undersøgelser. Det beklager vi, da vi mener, at en sådan indsamling af stof er særdeles vigtig, ikke mindst fordi samfundet forandres så hurtigt,

Handels- og Søfartsmuseets ca. 20.000 bind store maritime bibliotek er anbragt i et mørkt og på visse årstider altfor fugtigt rum i nordfløjens stueetage på Kronborg. Selv på lyse sommerdage må man benytte sig af en lygte for at finde frem til bøgerne. Fot. Erik Dannesboe.

The museum library (about 20,000 vols.) is housed in a dark room in Kronborg. Even on summer days a torch is necessary for finding the books. A perfect Hamlet atmosphere but unsatisfactory in A.D. 1975!

at alle minder om ældre tiders forhold hurtigt og uigenkaldeligt forsvinder.

Fra forskellige myndigheder får vi af og til spørgeskemaer, hvor vi skal meddele, hvor stor en procentdel af vort arbejde der er musealt, og hvor mange procent der er videnskabeligt arbejde. Som helhed må vi tilstå, at det ligger ret tungt med den videnskabelige side af vor gerning, idet vi på grund af de omfattende daglige gøremål simpelthen ikke har tid til at arbejde videnskabeligt. Selv om det hverken i museets vedtægter eller andetsteds siges, at vi er en videnskabelig institution, mener vi dog, at vi ligesom andre tilsvarende museer må være det, og alle går simpelthen også ud fra, at vi er det. Men vi må tilstå, at vi kun har få muligheder derfor. Stort set er det videnskabelige forsknings- og skrivearbejde vi gør, noget der foregår hjemme ved vort skrivebord om aftenen. En aflastning i det daglige arbejde er det eneste som vil kunne give os

den tid, der er nødvendig til at forske i vore egne samlinger, i de større arkiver og biblioteker og til at drive den videnskab, der i virkeligheden er en forudsætning for vort museumsarbejde. —

Vi har benyttet museets 60 års dag til åbenhjertigt at redegøre for en del af det, vi kæmper med og tænker på til daglig, fordi vi mener det kan være af værdi for vore venner at få et indblik deri. Vi er klar over, at ikke alle problemer kan løses og alle ønsker opfyldes lige med det samme, men vi håber at kunne opleve i vor tid, at ihvertfald nogle forbedringer må kunne noteres.

Henning Henningsen

THE DANISH MARITIME MUSEUM: THE FIRST SIXTY YEARS

Summary

The Danish Maritime Museum, the central museum of Danish merchant shipping, was founded in 1914 and opened to the public on the 1st August 1915 in the castle of Kronborg. Known all over the world as Elsinore, the setting for Shakespeare's Hamlet, the castle was built on a headland at the narrowest point of the Sound because in 1429 the Danish king, Eric of Pommerania, introduced the Sound Dues. This was a tax which had to be paid by all vessels passing through these straits which were so vital to world trade. The first castle, a Gothic building of brick called "The Hook", was built in the 1420's, but this was replaced in the 1570-80's by a splendid Renaissance castle erected by Frederik II. The Sound Dues remained in force right until 1857 and both the castle and town of Helsingør, with its many historic buildings, today still bear witness to the great days of the past.

Kronborg is probably one of the finest and most beautifully situated buildings in the world. With the fascinating atmosphere of history surrounding it it is visited by some 500,000 people from all over the world every year. In view of the important role it has played in the history of international shipping it is a most suitable place for a maritime museum. But it goes without saying that a building which is over five hundred years old hardly provides the ideal premises for a modern museum.

In his article on the occasion of the sixtieth anniversary of the museum the writer, who is Curator of the Museum, points out some of the disadvantages the castle has as a museum. The worst problem is the lack of electric light. It was never installed because it was originally considered to be a fire hazard. This means that many of the rooms are rather dark, unless the sun is shining. As a consequence it is impossible to arrange any completely satisfactory permanent exhibition which would enable the museum's many valuable possessions, among them more than two hundred fine ship models and numerous pictures and other

objects, to be displayed as they should be. Nor are the store and archive rooms or the library ideal for their purpose. Unfortunately, too, the sea air both inside and outside the castle is often somewhat damp and does nothing to improve the condition of books and exhibits. Another disadvantage is that the museum has no rooms where it can mount special exhibitions or give lectures to school children.

Like most other museums in the world the Maritime Museum is understaffed and is therefore unable to undertake the great amount of work which remains to be done, particularly in the field of maritime ethnology. That it would also like more funds for research and publications, and the purchase and conservation of exhibits goes without saying.

Nevertheless in spite of all these wishes and dreams of improvement in the future the staff enjoy their work in the sixty year old museum and are proud of its many international contacts and the position it holds among the maritime museums of the world.